

Sygnatura akt I C 1517/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wrocław, dnia 09-01-2014 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Piotr Jarmundowicz

Protokolant: Błażej Łój

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 09-01-2014 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa **J. G. (1)**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...) we W. i (...) nr (...) we W.**

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu na rzecz adwokata M. K. kwotę 3.600zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;

III. nie obciąża powoda kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

Sygn. akt: I C 1517//11

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym do tutejszego Sądu w dniu 08.12.2011 r. powód J. G. (1) domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanych (...) we W. oraz Skarbu Państwa - Centralnego Zarządu (...) w W. na podstawie art. 77 Konstytucji i art. 417 k.c. kwoty 100 000 zł wraz z odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty oraz kwoty 50 000 zł na rzecz Domu Dziecka we W. przy ul. (...) wraz z odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty. Żądanie pozwu zawierało także roszczenie o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu (k. 2).

W uzasadnieniu powód wskazał, że od lat sześćdziesiątych przebywał w wielu jednostkach penitencjarnych na terenie całego kraju a od 08.11.2011 r. do chwili obecnej osadzony jest w (...) we W.. Wskazał, że strona pozwana, zgodnie z art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz przepisów europejskiej Konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu oraz innych aktów prawnych, zobowiązana jest do zapewnienia powodowi minimalnych warunków bytowych odpowiadającym wskazanym tam standardom.

Powód zarzucił, że strona pozwana w okresie objętym pozwem, nie zapewniła mu warunków bytowych, które prawo nakazuje zapewnić osobie izolowanej. W jego ocenie, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności był poddawany niehumanitarnemu i poniżającemu traktowaniu poprzez przebywanie w celach nadmiernie przeludnionych, w których nie zapewniono także odpowiednich warunków sanitarnych. Powód pozbawiony był wszelkich elementów intymności nadto pomieszczenia pozbawione były także odpowiedniej wentylacji oraz właściwego oświetlenia, co łącznie stanowiło duże zagrożenie dla stanu zdrowia. Powód zacytował dalej treść art. 53 k.k. oraz 67 k.k.w. zarzucając, że wskazane tam wytyczne nie mają nic wspólnego z rzeczywistością. Zdaniem powoda, odbywanie kary pozbawienia wolności w poniżających i uwłaczających godności ludzkiej warunkach, kiedy to ukształtowała się jego osobowość nacechowana agresją i nieufnością w stosunku do ludzi, doprowadziło do rozpadu relacji i separacji z żoną oraz dziećmi. Powód nie mógł znaleźć pracy z uwagi na karalność oraz powrót do przestępstwa i w konsekwencji ponownie

trafiał do więzienia. Obecnie powód ma myśli samobójcze. Wskazał dalej, że godność ludzka jest dobrem prawnie chronionym a organy państwa nie mogą zmieniać jej zakresu i treści praw obywatelskich. Akt notorycznego naruszenia prawa przez administrację (...) powoduje, że kara pozbawienia wolności jest wykonywana niehumanitarnie i w sposób naruszający godność człowieka prowadzący do szczególnego dręczenia psychicznego poprzez umieszczenie w nadmiernie przeludnionych celach z koniecznością przebywania w bliskim kontakcie z innymi osobami, w tłumie więźniów często nastawionych do siebie wrogo i agresywnie. Za niehumanitarne powód uznawał także działania organów państwa, które nie służyły bezpośrednio założonym celom prowadząc do udręki psychicznej i fizycznej skazanego, do poniżenia jego godności osobistej. Powód podkreślał, że wskazane organy państwowe wiedziały i wiedzą jakie warunki panują w polskich (...) i (...) i mimo to nie reagują, co stanowi ciche przyzwolenie do odbierania praw skazanym.

Powołując się na treść orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Sądu Najwyższego powód wskazał, że już samo długotrwałe przebywanie w przeludnionych celach w warunkach uwłaczających godności ludzkiej, jest wystarczającą przesłanką do uznania naruszenia art. 3 Konwencji. Podczas odbywania kary pozbawienia wolności zapewnione winno być poszanowanie praw ludzkich skazanego, humanitarne, godne, sprawiedliwe i zindywidualizowane traktowanie umożliwiające skazanym powrót do społeczeństwa oraz powstrzymanie się od powrotu do przestępstwa. W związku z powyższym powód domagał się naprawienia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działania władzy publicznej.

W odpowiedzi na pozew (k. 42) Centralny Zarząd (...) w W. wniósł o zwolnienie z dalszego udziału w sprawie a także o wezwanie do udziału jako właściwej statio fisci Skarbu Państwa wymienionych w pozwie jednostek penitencjarnych, z działalnością których powód faktycznie wiązał dochodzone i nieprzedawnione roszczenie – (...) we W. oraz (...) w W.. Strona pozwana wniosła jednocześnie, na wypadek nieuwzględnienia powyższych wniosków, o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu strona pozwana wskazała, że powód swoje roszczenie wiąże z pobytem w szeregu (...) i (...) dlatego też, również z uwagi na treść ustawy o służbie więziennej, Skarb Państwa powinny reprezentować wskazane przez powoda w pozwie jednostki penitencjarne. Podkreśliła też, że jej działalność nie polegała na bezpośrednim wykonywaniu kary pozbawienia wolności, co dodatkowo uzasadniało wniosek o zwolnienie od udziału w sprawie.

Strona pozwana zwróciła dalej uwagę, że roszczenie powoda obejmujące okres sprzed 09.12.2008 r. jest przedawnione z uwagi na treść art. 442¹ k.c. Niezależnie od tego wskazała, że mogło się zdarzyć, że powód przebywał w przeludnionej celi, ponieważ w polskich więzieniach występowało to powszechnie. Nie znaczy to jednak, że okoliczność ta uzasadnia zasadzenie zadośćuczynienia, ponieważ zasada odpowiedzialności wynikająca z art. 24 k.c. oparta jest na bezprawności działania. Okolicznością wyłączającą bezprawność jest natomiast działanie w ramach porządku prawnego. Pozwana dodał, że fakt przeludnienia nie skutkowało przeludnieniem we wszystkich celach mieszkalnych. Nadto w okresie objętym pozwem przepis art. 248 k.k.w. oraz treść Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku gdy liczba osadzonych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów, przewidywały możliwość osadzenia na czas określony w celi, której powierzchnia na jedną osobą wynosiła niej niż 3 m². Oceny takiej nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26.05.2008 r. na mocy którego przepis art. 248 k.k.w. utracił moc obowiązującą w dniu 06.12.2009 r. Działanie dyrektorów jednostek penitencjarnych miało zatem oparcie w przepisach prawa i nie nosiło cech działania bezprawnego.

Strona pozwana zwróciła dalej uwagę, że roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie także z uwagi na jego fakultatywny charakter.

Powołując się na poglądy orzecznictwa wskazała, że podstawowymi kryteriami decydującymi o możliwości zasądzenia zadośćuczynienia są: stopień winy naruszydciela, rodzaj naruszonego dobra oraz poczucie pokrzywdzenia poszkodowanego. Zdaniem pozwanej, powód nie wykazał aby doszło do bezprawnego działania funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec niego oraz że takie działania doprowadziły do powstania u niego szkody, nie wykazał także na czym szkoda ta miałaby polegać. Pozwana podniosła, że cele mieszkalne, w których przebywał powód były wyposażone w sprzęt kwaterunkowy oraz urządzenia sanitarne zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie

warunków bytowych osadzonych w (...) i (...). Powód miał zapewnione osobne miejsce do spania a także odpowiednie warunki do utrzymania higieny. Miał także zapewnioną bezpłatną opiekę medyczną adekwatną do dolegliwości, które zgłaszał. Pozwana wskazała także, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.02.2007 r. na który powód powoływał się uzasadniając swoje roszczenie, nie może być wykorzystany w rozpatrywaniu niniejszej sprawy ponieważ dotyczył innej sytuacji faktycznej. Zdaniem strony pozwanej zarzuty powoda miały w większości charakter postulatyczny i wynikały z jego wyobrażeń o sposobie wykonywania kary pozbawienia wolności i warunkach, jakie powinny być zapewnione skazanym. Nie miały natomiast podstaw w obowiązujących przepisach prawa karnego wykonawczego.

Strona pozwana zakończyła, że zasądzenie na rzecz powoda jakichkolwiek należności byłoby sprzeczne z art. 5 k.c. i stanowiłoby naruszenie prawa tym bardziej, że powód w żaden sposób nie wykazał, że poniósł jakakolwiek szkodę.

W piśmie z dnia 16.05.2012 r. (k. 52) powód sprecyzował, że w okresie kiedy przebywał w (...) we W. tj. od 1991 do 1993 r. oraz od 2010 do 2011 r. strona pozwana wielokrotnie naruszyła jego prawa i godność osobistą. Powód wymienił, że osadzono go w nadmiernie przeludnionych celach (często czterech lub pięciu osadzonych przebywało w dwuosobowej celi), nie zapewniono warunków do utrzymania własnej higieny (brak ciepłej wody, zabrudzone wspólne miski, brak środków do utrzymania higieny, brak lusterka w kąciek sanitarnym, zniszczone ręczniki, nieświeża pościel), nie zapewniono właściwego odżywiania (niska jakość podawanych potraw, brak owoców, witamin, mięsa, małe porcje żywieniowe), ograniczano dostęp do oświetlenia i światła naturalnego, zamontowano potrójne kraty w oknach, nie zadbano o szczelność okna oraz o usunięcie wilgoci w celach. Powód dodał także, że podczas jego pobytów w (...) w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych zdarzały się pobicia, „ścieżki zdrowia”, bezpodstawne przetrzymywanie w celach izolacyjnych, torturowanie, gnębienie, niedożywienie oraz doprowadzanie do stanu nieprzytomności.

Zarządzeniem z dnia 31.05.2012 r. (k. 55) powód został wezwany do złożenia wyraźnego oświadczenia i wskazania jednostek penitencjarnych, z działaniami których wiązał dochodzone przez siebie roszczenie (zobowiązano powoda do dokładnego podania ich nazw) - w terminie 7 dni pod rygorem uznania, w braku odpowiedzi w terminie, iż jednostkami tymi są: (...) we W. i (...) nr 2 we W..

W określonym terminie powód nie złożył wyraźnego oświadczenia w tym przedmiocie, w związku z czym, postanowieniem z dnia 07.08.2012 r. (k. 62) Sąd zwolnił od dalszego udziału w sprawie w charakterze reprezentanta Skarbu Państwa - Centralny Zarząd (...) oraz ustalił prawidłową reprezentację Skarbu Państwa wskazując jako jednostkę reprezentującą: (...) we W. i (...) nr (...) we W..

W odpowiedzi na pozew, reprezentująca pozwane jednostki penitencjarne (...), domagała się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazała, że w związku z faktem, iż pozew został wniesiony w dniu 09.12.2011 r., roszczenia powoda są przedawnione przynajmniej za okres do dnia 08.12.2008 r. Powołując się na poglądy orzecznictwa dodała także, że w zakresie okresów przedawnionych powództwo może być oddalone bez konieczności przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego. Podkreśliła dalej, że rozpoznając sprawę w przedmiocie ochrony dóbr osobistych Sąd powinien w pierwszej kolejności ustalić czy doszło do naruszenia dobra osobistego, a dopiero w przypadku pozytywnej odpowiedzi ustalić, czy działanie pozwanego było bezprawne. Dowód, że dobro osobiste zostało zagrożone lub naruszone, ciąży na osobie poszukującej ochrony prawnej na podstawie art. 24 k.c. Strona pozwana zaprzeczyła dalej kategorycznie, że w przedmiotowym dniu 06.12.2009 r. (przed uchycieniem art. 248 k.k.w.) powód przebywał w przeludnionych celach i sytuacja taka nie miała miejsca po tej dacie. Dodała, że warunki socjalno - bytowe odpowiadały obowiązującym przepisom prawa i tym samym nie można ich uznać za nieludzkie czy niehumanitarne. Powód miał dostęp do bieżącej wody wraz z cotygodniową kąpielą, miał także możliwość posiadania własnych urządzeń podgrzewania wody. Strona pozwana zarzuciła także, że pozostałe zarzuty powoda są ogólnikowe oraz nie poparte żadnymi argumentami czy też materiałem dowodowym. Jej zdaniem powód powinien udowodnić zaistnienie u niego szkody czy krzywdy oraz normalnego związku przyczynowego, co jednak w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca. Powołała się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.04.2010 r., w którym wskazano, że nie można zasądzać na rzecz osadzonego żadnego odszkodowania czy też zadośćuczynienia jeżeli zachodzi jedynie fakt przeludniania w celach a pozostałe warunki są właściwe i zgodne z przepisami prawa oraz kiedy są realizowane uprawnienia więźniów co do zajęć kulturalno oświatowych i sportowych. Strona powoda

dokonała także analizy pojęć godność osobista, godność osobowa i podsumowała, że istnieją wątpliwości, czy godność osobowa powinna być uznawana za dobro osobiste czy za pewną fundamentalną wartość, z której wynikają różne dobra osobiste. Dlatego w sprawach dotyczących panujących w więzieniach warunków problematyczny byłby wynik oceny czy doszło do naruszenia godności osobistej osoby skazanej w związku z np. zbyt małym metrażem celi lub brakiem ciepłej wody. Strona pozwana zwróciła także uwagę na zestawianie potencjalnego naruszenia dóbr osobistych skazanego z ochroną interesu publicznoprawnego przejawiającą się w konieczności odosobnienia od społeczeństwa. Odnosząc się do zarzutów pozwu wskazała także, że w europejskiej przestrzeni prawnej nie funkcjonują pojęcia standardów w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności a zwłaszcza brak jest ścisłego i wiążącego określenia m.in. norm powierzchni przypadającej na osadzonego, wyżywienia i innych warunków. W ocenie pozwanego Skarbu Państwa, stan faktyczny sprawy nie wykazał, że odbywanie przez powoda kary pozbawienia wolności miało miejsce w warunkach naruszających prawa człowieka, w szczególności jego godności i zasadny humanitarnego traktowania. Nie można było także przypisać działaniom organów postępowania wykonawczego zamiaru poniżenia czy upokorzenia. Strona pozwana zakończyła stwierdzeniem, że zasądzenie na rzecz powoda jakiegokolwiek zadośćuczynienia czy odszkodowania za warunki socjalno - bytowe osadzenia byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego tj. sprzeczne z art. 5 k.c. ponieważ to powód naruszał zasady współżycia społecznego poprzez popełnianie przestępstw. Nie bez znaczenia w stosowaniu tego przepisu pozostawał także sposób zachowania powoda w trakcie odbywania kary.

Postanowieniem z dnia 14 lutego 2013 r. Sąd ustanowił dla powoda pełnomocnika z urzędu (k. 127).

Pismem przygotowawczym z dnia 22 maja 2013 r. pełnomocnik z urzędu powoda sprecyzował żądanie pozwu w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od strony pozwanej kwoty 150 000,00 zł. tytułem zadośćuczynienia za ból i cierpienie fizyczne i psychiczne (k. 150 – 151).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód J. G. (1) przebywał w (...) we W. w okresie od 20.09.2010 r. do 02.03.2011 r. oraz od 08.11. do 02.12.2011 r. W (...) nr (...) we W. powód przebywał w okresie od 22.10.2003 r. do 22.05.2005 r. Wcześniej we wskazanych jednostkach oraz w innych jednostkach penitencjarnych na terenie całego kraju powód przebywał wielokrotnie począwszy od 27.07.1968 r. odbywając kary pozbawiania wolności m.in. za przestępstwa przeciwko mieniu.

Dowód:

- dokumenty zgromadzone w aktach osobopoznawczych powoda prowadzonych przez (...) w W. oraz (...) nr (...) we W.,
- zeznania powoda J. G. (1) – e protokół z dnia 09.01.2014 r. 02:09 – 16:08,
- zeznania świadka J. G. (2) – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 02:11 – 10:20,
- zeznania świadka W. N. – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 10:28 – 16:10,
- zeznania świadka M. W. – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 16:14 – 24:40,

Cele mieszkalne w (...) we W. wyposażone były w sprzęt kwaterunkowy (stoliki, taborety) który był na bieżąco naprawiony. W każdej celu urządzone były kąpiele sanitarny oddzielony od reszty sali zasłonami, których szkielet wykonany jest z kształtowników stalowych z wypełnieniem z płyty paździerzowej oraz zasłoną z materiału zamykającą wejście. W celach mieszkalnych zapewniona była wymiana powietrza poprzez wentylację grawitacyjną oraz możliwość otwarcia okna. Przeglądy wentylacji wykonywane były dwa razy rocznie przez Spółdzielnię Pracy Usług (...). W celach mieszkalnych zapewnione było oświetlenie o natężeniu wymaganym w normach dla miejsc przeznaczonych do czytania. Teren (...) był objęty stałym dozorem sanitarnym. Raz w tygodniu przeprowadzano dezynsekcję, deratyzację oraz dezynfekcję. Osadzeni otrzymywali także środki czystości oraz przybory toaletowe. Po ich wyczerpaniu wydawano im kolejne według zgłaszanych potrzeb.

Podczas pobytu w (...) w W., w (...) nr (...) oraz w (...) we W. powodowi wielokrotnie udzielano świadczeń zdrowotnych. K. przeprowadzono również szereg specjalistycznych badań (m.in. EKG, zdjęcie klatki piersiowej) oraz badania laboratoryjne.

Dowód:

- pisemne oświadczenie zastępcy kierownika działu kwatermistrzowskiego (...) we W. ppor. mgr W. G. – k. 92 - 93,
- protokołu z kontroli przewodów kominowych – k. 94 - 95,
- książeczki zdrowia – k. 193, 200,
- dokumenty zgromadzone w aktach osobopoznawczych powoda prowadzonych przez (...) w W. oraz (...) nr (...) we W.,
- zeznania powoda J. G. (1) – e protokół z dnia 09.01.2014 r. 02:09 – 16:08,
- zeznania świadka J. G. (2) – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 02:11 – 10:20,
- zeznania świadka W. N. – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 10:28 – 16:10,
- zeznania świadka M. W. – e protokół z dnia 07.11.2013 r. 16:14 – 24:40,

W kwietniu 2011 r. będąc na przepustce, powód poddał się badaniom układu krążenia oraz układu oddechowego. W dniu 11.04.2011 r. otrzymał skierowanie do szpitala. Jednak mimo poinformowania go o zagrożeniu dla życia i zdrowia, nie wyraził zgody na hospitalizację. W okresie 18 – 25.04.2011 r., 26.04 – 02.05.2011r., 03 – 08.05.2011 r. przebywał na zwolnieniach lekarskich.

Dowód:

- dokumentacja medyczna – k. 152 - 161,
- zeznania powoda J. G. (1) – e protokół z dnia 09.01.2014 r. 02:09 – 16:08,

Opisany wyżej stan faktyczny Sądu ustalił na podstawie dołączonych do sprawy dokumentów, w szczególności zgromadzonych w aktach osobopoznawczych powoda (części B), z których wynikał okres odbywania przez niego kar pozbawienia wolności oraz warunki bytowe a także treść składanych przez powoda skarg i ich rozstrzygnięcie. Książeczki zdrowia powoda oraz dokumentacja medyczna pozwoliły na ustalenia rodzaju i częstotliwości udzielanych mu świadczeń zdrowotnych a pisemne oświadczenie zastępcy kierownika działu kwatermistrzowskiego (...) we W. ppor. mgr W. G. i protokoły okresowej kontroli pozwoliły na ustalenie warunków bytowych w (...) oraz częstotliwości przeprowadzenia kontroli i wniosków z nich wynikających.

Sąd przeprowadził także dowód z przesłuchania świadków zawnioskowanych przez powoda: J. G. (2), W. N. oraz M. W.. Relacjonowane przez nich okoliczności zasługiwały na uwzględnienie ponieważ były spójne i logiczne a także wzajemnie się uzupełniały i potwierdzały. Sąd jednak, mimo to, nie uwzględnił ich w stanie faktycznym sprawy, sprawy ponieważ dotyczyły okresu przed rokiem 2008, który to mimo, że objęty pozwem, nie podlegał analizie i ocenie z uwagi na przedawnienie roszczenia w tym zakresie, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

Sąd przeprowadził także dowód z przesłuchania powoda J. G. (1), i podobnie jak w przypadku opisanych świadków, ocenił je jako wiarygodne. Jednakże w większej części dotyczyły one okresów odbywania kary pozbawiania wolności w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku, dlatego też nie były przydatne dla ustalenia stanu faktycznego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia.

Sąd oddalił wniosek powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność ustalenia uszczerbku na zdrowiu jakiego doznał w wyniku odbywania kary pozbawiania wolności w warunkach opisanych w

pozwie. Ustalony stan faktyczny sprawy dał wystarczające podstawy do przyjęcia, że w okresie, kiedy powód przebywał w pozwanych jednostkach penitencjarnych nie doszło do zaniedbań w zakresie udzielenia świadczeń zdrowotnych, nadto sam powód nie czynił z tego głównego zarzutu w sprawie. Z tego powodu, zdaniem Sądu, przeprowadzanie dowodu z opinii biegłego spowodowałoby nie tylko zwłokę w rozpoznaniu sprawy ale także narażałoby Skarb Państwa na poniesienie kosztów.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż w ostatnim dziesięcioleciu powód przebywał w (...) we W. w okresie od 20.09.2010 r. do 02.03.2011 r. oraz od 08.11. do 02.12.2011 r., natomiast w (...) nr (...) we W. w okresie od 22.10.2003 r. do 22.05.2005 r. W pozwie wskazywał, że od lat sześćdziesiątych wielokrotnie odbywał kary pozbawienia wolności we wskazanych jednostkach oraz w innych jednostkach penitencjarnych na terenie całego kraju. Zarzucał, że karę pozbawienia wolności odbywał w niehumanitarnych warunkach oraz w braku poszanowania jego godności osobistej. Wskazywał także, że w wyniku tego znacznie pogorszył się stan jego zdrowia.

W myśl art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. W razie wyrządzenia szkody na osobie, przedawnienie nie może skończyć się wcześniej niż z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (§3).

Powód złożył pozew w dniu 08.12.2011 r., stąd też, na mocy powyższego przepisu, należy uznać, że zakres jego roszczenia obejmujący okres przed 08.12.2008 r. jest objęty przedawnieniem. Sąd uznał jednocześnie, że w tym zakresie (objętym przedawnieniem) prowadzenie postępowania dowodowego było zbędne. Za takim stanowiskiem przemawia jednoznacznie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.08.2010 r. (I CSK 653/09) wydany w oparciu o uchwałę z dnia 17.02.2006 r. sygn. III CZP 84/05. Sąd ten wskazał, że „skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia jest wystarczające do oddalenia powództwa bez potrzeby ustalania czy zachodzą wszystkie inne przesłanki prawno - materialne uzasadniające jego uwzględnienie. Dodać należy jeszcze, że przepisy normujące przedawnienie mają charakter ius cogens, co oznacza, że normy prawne, których treść i zakres da się odczytać z tych przepisów, są bezwzględnie stosowalne. Skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną pociągnęło więc za sobą następstwo procesowe w postaci oddalenia roszczenia powoda w tym zakresie.

Sąd nie podzielił przy tym argumentacji pełnomocnika powoda, który wskazywał, że podniesienie przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia naruszało zasady współżycia społecznego tj. przepis art. 5 k.c. Przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące po stronie poszkodowanego oraz osoby zobowiązanej do naprawienia szkody. W szczególności ma znaczenie charakter uszczerbku, jakiego doznał poszkodowany, przyczyna opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czas jego trwania. Powołanie się w związku z zarzutem przedawnienia na art. 5 k.c. może być związane z przyczynami dotyczącymi osoby dochodzącej roszczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2006 r., IV CK 380/2005, niepubl.). Wskazuje się również na możliwość wykazania, że bezczynność wierzyciela w dochodzeniu roszczenia była usprawiedliwiona wyjątkowymi okolicznościami, przy czym podkreśla się, że istotne znaczenie ma też czas opóźnienia w dochodzeniu roszczenia (tak w: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.07.2009 r., IV CSK 97/09).

Podkreślić należy, iż w niniejszej sprawie brak jest podstaw do formułowania zarzutu nadużycia prawa przez stronę pozwaną. Sąd zważył, że powód w żaden sposób nie wykazał, o czym będzie mowa niżej, że poniósł jakąkolwiek szkodę na skutek zaniechania strony pozwanej czy też, że strona pozwana nie zapewniła mu humanitarnych warunków odbywania kary. Nie wykazał także, że odczuwane przez niego dolegliwości mają związek z wykonywaną przez niego na terenie jednostek penitencjarnych pracą na stanowisku palacza centralnego ogrzewania. Dodać należy także

niezależnie od tego, że powód od wielu lat używa produktów tytoniowych, nadto, przebywając w (...) używał także, samodzielnie wykonywanych tzw. „skrętów”. W tych okolicznościach brak jest podstaw do uznania bezprawności podniesienia przez pozwaną zarzutu przedawnienia. Sąd stoi także na stanowisku, że w sytuacji kiedy to powód, wielokrotnie uznawany był za winnego popełnienia szeregu przestępstw i skazywano go na kary pozbawienia wolności, które to łącznie wynosiły, zgodnie z jego szacunkami, około 20 lat, nie można mówić o jakimkolwiek naruszeniu zasad współżycia społecznego. Argumentacja taka oraz ewentualne uwzględnienie tego zarzutu, stoi także w sprzeczności do poczucia sprawiedliwości ogółu społeczeństwa, dlatego także i z tego powodu, należy go uznać za całkowicie chybiony.

W myśl art. 417 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Powołany przepis określa podmiot odpowiedzialny za niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (w niniejszej sprawie - Skarb Państwa) oraz podstawę jego odpowiedzialności (naruszenie prawa). Szczegółowe przesłanki odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych oraz zakres przysługujących z tego tytułu roszczeń określają natomiast przepisy art. 23, 24 i 448 k.c.

Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Osoba, której dobra osobiste zostały naruszone, może, na zasadach przewidzianych w kodeksie, żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 zd. 3 k.c). W razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (art. 448 k.c).

Odnosząc powyższe regulacje do stanu faktycznego niniejszej sprawy, należy zauważyć, że w nieprzedawnionym okresie objętym pozwem zjawisko przeludnienia nie miało już miejsca. Potwierdzają to także zeznania powoda, który wskazywał, że w pięcioosobowej celi przebywało nie więcej jak właśnie pięć osób. Powód nie podnosił także, że z uwagi na zbyt dużą ilość osób w celi były kłopoty w spożywaniu posiłków, swobodnym przemieszaniem się czy też korzystaniu z toalety. Należy zatem uznać, że nie tylko nie miało to miejsca, ale także nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w zakresie np. prawa do prywatności czy też intymności. Należy zauważyć również, że przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych stanowi uprawnienie sądu, nie zaś obowiązek. Wynika to bowiem z redakcji art. 448 k.c., który stanowi, że Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Stosując ten przepis, Sąd bierze z kolei pod uwagę rozmiar i charakter doznanej przez poszkodowanego krzywdy, okoliczności jej powstania, a nade wszystko rodzaj i stopień winy naruszydźciela (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.12.2002 r., V CKN 1581/00). Orzekając o zadośćuczynieniu za krzywdę doznaną w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności, Sąd musi zachować tu szczególną ostrożność, gdyż pozbawienie wolności w założeniu stanowi dolegliwość dla osoby skazanej i wiąże się z drastycznym ograniczeniem jej praw. Teza ta znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, według którego cierpienie i upokorzenie związane z odbywaniem kary więzienia tylko wówczas stanowią naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, gdy przekraczają nieunikniony element cierpienia wpisanego w pozbawienie wolności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 02.10.2007 r., II CSK 269/07). Dodać także należy na marginesie, że przeludnienie panujące w pewnym okresie w polskich (...) (...) stanowiło efekt długoletniego niedoinwestowania (...), przy jednoczesnym wzroście przestępczości i wynikającym stąd zaostrzeniu polityki karnej państwa. Jest okolicznością niesporną, że dyrektorzy (...) (...) nie mogą odmawiać przyjęcia osób, co do których wydany został sądowy nakaz umieszczenia ich w jednostce penitencjarnej, jedynie z powodu przeludnienia tych jednostek. W ramach posiadanych możliwości finansowych i lokalowych administracje jednostek penitencjarnych czynią wysiłki, aby poprawić warunki odbywania kary pozbawienia wolności. W żadnym zaś razie nie zostało wykazane, aby niedogodności związane z odbywaniem przez powoda kary stanowiły

następstwo celowej dyskryminacji powoda przez funkcjonariuszy służby więziennej, czy też działania dyrektora (...) wymierzonego przeciw osadzonemu w ogólności.

Przeciwko przyznaniu powodowi zadośćuczynienia pieniężnego przemawia też i to, że nie zdołał wykazać, że doszło do niehumanitarnego traktowania a także, że naruszono jego konkretne prawa. W trakcie postępowania powód nie wykazał bowiem, że warunki w jakich przyszło mu odbywać karę pozbawienia wolności w (...) czy też w (...) nr (...) we W. nie odpowiadały wymogom przewidzianym w tym zakresie przez przepisy, a w szczególności przez Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.10.2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w (...) i (...). Dokumenty dołączone w toku sprawy a także i treść zeznań powoda świadczyły, że powodowi udzielano w miarę potrzeb świadczeń zdrowotnych a także, że przewożono go na specjalistyczne badania do szpitali. Podstawowe prawa powoda jako osadzonego w tejże jednostce penitencjarnej były zatem respektowane. Pomieszczenia, w których przebywał powód były standardowo wyposażone w sprzęt kwaterunkowy, wydzielony był także kącik sanitarny, w którym znajdowała się toaleta i sprzęt do utrzymania czystości. Stan sanitarno techniczny tychże cel był właściwy. Na bieżąco przeprowadzana była także dezynsekcja pomieszczeń w przypadku wystąpienia insektów. Przyjąć zatem należy, że warunki w jakich powód odbywał karę, odpowiadały aktualnym możliwościom finansowym Państwa i nie różniły się od warunków innych więźniów, nie miały zatem charakteru jakiegokolwiek dyskryminacji.

Ostatecznie nie można też pominąć faktu, że powód przebywał w jednostkach penitencjarnych w związku z popełnieniem przestępstwa. Trzeba zaś mieć na uwadze, że z istoty odbywania kary pozbawienia wolności w (...) wraz z innymi współwięźniami wynikają dolegliwości i liczne ograniczenia, w tym podnoszony przez powoda w związku z przeludnieniem stres. Czerpanie przez powoda korzyści majątkowych z faktu prawnego pozbawienia wolności mogłoby w tej sytuacji słusznie zostać odebrane jako niemoralne. Wniosek ten jest tym bardziej uzasadniony, że kwota żądanego zadośćuczynienia tj. 150 000 zł pozostaje w rażącej dysproporcji do sytuacji majątkowej powoda i nie została przez niego w żaden sposób umotywowana.

Mając zatem powyższe na względzie. Sąd uznał, że w sprawie brak było podstaw do zasądzenia na rzecz powoda dochodzonego zadośćuczynienia i dlatego też jego powództwo oddalił, o czym orzekł jak w punkcie I wyroku.

W pkt. II wyroku Sąd zasądził od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w wysokości 3600 zł powiększonej o podatek VAT, mając na uwadze, iż niniejsza postępowanie wszczęte zostało przed zmianą rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 3 lutego 2012 r. (patrz § 2 rozporządzenia z dnia 3 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu).

Orzekając o kosztach procesu w pkt. III wyroku, Sąd zastosował przepis art. 102 k.p.c. i nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz strony pozwanej.

Sąd miał przy tym na względzie, że z uwagi na sytuację majątkową i życiową powoda, nie jest on w stanie uzyskać środków niezbędnych na pokrycie tych kosztów.

(...)

1) (...)

2) (...)

3) (...)